

Dos quadres de la sèrie, on s'observa la combinació de diverses tècniques. Fotografia d'Àngels Moreno.

Quan el poema és pintura

L'artista Jordi Pagès ens presenta amb 'Blau blau' un treball que reuneix la veu de tres poetes vinculades a Cadaqués —Clementina Arderiu, Rosa Leveroni i Quima Jaume— i les impressions d'aquest paisatge amarat de temps i de blau. L'obra de Pagès fa més d'una dècada que s'endinsa en els vincles entre paraula i pintura a través fonamentalment de la tècnica collage, tot posant de manifest, en l'obertura al diàleg entre aquests dos codis artístics diferenciats, la necessitat de trobar en l'obra d'art una significació renovada i una nova experiència de sentit.

*Per Àngels Moreno
Fotografies d'Àngels Moreno*

L'ull i la veu, la paraula i el color. El passat 29 de maig, la galeria Patrick J. Domken acollia a Cadaqués una nova exposició del treball de l'artista Jordi Pagès (Granollers, 1951). Amb aquesta exposi-

ció inspirada en l'imperiós blau que és emblema de Cadaqués, Jordi Pagès ens apropa una mirada particular de les tres poetes d'aquest bell indret: Rosa Leveroni, Clementina Arderiu i Quima Jaume, poetes que no només tenen en comú la fascinació per la mar, l'amor, el temps i la transcendència, sinó que configuren un puntal de referència de l'escriptura femenina en català en una època majoritàriament masculina. Pagès, gran coneixedor de la poesia catalana, i també d'aquestes tres autores, com podem trobar a l'antologia publicada per Llibres del Segle el 2019, on signa les il·lustracions, estén ponts cap al diàleg entre paraula i representació plàstica, com ens ofereix en les successives exposicions de tècnica collage des del 2010.

L'obra de Jordi Pagès inevitablement m'obliga a repensar-me la relació entre pintura i escriptura en tant que codi i en tant que sentit, i aquest darrer obliga, al seu torn, a reflexionar sobre el significat de la conjunció d'ambdues en un mateix espai, si és que els poemes —els versos o fragments dels poemes— que l'artista tria actuen com una mena d'èfrasi —figura retòrica que s'utilitza com a descripció verbal d'una d'obra artística— de la pintura o, per contra, la pintura respon a la troballa en la natura o en la quotidianitat d'aquella imatge viscuda o llegida que queda impactada en l'afecte i que serà transcrita mitjançant el codi pictòric, tot corrent el perill, per dir-ho amb paraules de Roland Barthes, que el text esdevingui un paràsit de la imatge. Si resseguim la trajectòria de Jordi Pagès, m'aventuraria a dir que ni pintura ni poema estan l'un supeditat a l'altre en termes jeràrquics, sinó que →

→ l'artista ha sabut crear una relació de necessitat mútua que aconsegueix mostrar una nova experiència de lectura i contemplació a partir de la resignificació de textos —la pintura, encriptada també com a signe, així com el llenguatge— aparentment immiscibles, la qual cosa ens obre un nou interrogant, en aquesta ocasió per la pretesa igualtat entre els processos de lectura i contemplació.

La relació entre escriptura i imatge ha estat discutida àmpliament. Pel fet de tractar-se de dos codis d'enciptació i expressió de la realitat, se n'ha volgut buscar els seus antecedents d'unió i desunió. La imatge abans que la paraula? O és la paraula la que possibilita la imatge? A què respon la necessitat d'aconseguir una fusió entre allò que l'ull veu i llegeix, com si cadascuna de les experiències estètiques per separat fos insuficient? El radical misteri de les imatges no deixa de sorprendre'ns: la imatge mental potser no equival a la paraula, i —també el somni— és l'exposició d'una activitat que aparentment s'allunya, autònoma, en la seva pròpia significació. L'aparent llunyania d'imatge i paraula porta l'escriptor i pensador Pascal Quignard a reflexionar als *Petits traités* que literatura i imatge són immiscibles i que els autors que han tractat desesperadament de trobar-hi connexions i semblances s'han embrancat en una pretensió de bojos. La diferència entre llegir i contemplar és que el lector sembla ser l'artífex de les seves pròpies imatges; en canvi, el passejant d'una sala de museu prendrà aquelles imatges que se li imposen, provarà de traduir-les, quedaran, aquelles que cridin la seva atenció, fixades en la memòria, i rescatades, potser, temps després, pel treball de la consciència que recupera aquesta imatge, figura, sempre, *d'alguna cosa*. Llegir té a veure i no té a veure amb contemplar una pintura en tant que un procés implica crear del no-res, mentre que l'altre, esdevé un procés de creació a partir del processament d'imatges que ens venen imposades de l'exterior. En la contemplació d'una exposició artística, les diverses representacions que contemplem són el substrat per a un processament, organització i síntesi posteriors. La dissimilitud entre l'activitat lectora i la contemplativa d'art s'anul·la si les plantejem en tant que acció explicativa i interpretativa i, per tant, donadora de sentit. Si en la lectura el lector es presta a la mimesi, cedeix cos

i psiquisme al text que se li proporciona, d'alguna manera contemplar una exposició és posar les imatges a dialogar amb les paraules, de tal manera que l'activitat psíquica i estètica que origina el relat ultrapassa els processos unitaris de visió.

És evident que en el cas anterior es comparen dues activitats que no només es diferencien en la seva forma de ser exposades en tant que codi, sinó que necessàriament el context d'espai i de temps —i també de predisposició i recepció psíquica— que les allotja les fa distanciar-se l'una de l'altra. Però, què ocorre quan paraula i pintura ocupen, literalment, un mateix espai i una mateixa voluntat de sentit? Queda palès que tractar d'oposar contemplació i lectura, imatge i paraula en termes de contradicció o predominança és una empresa fútil, donat que ambdues activitats, ja no en el pla del signe, però sí en el de la significació (simbòlic) són complementàries per a una interpretació del fenomen. Aquesta "Blau blaua" (variacions i inspiracions al voltant de l'obra de les poetes de Cadaqués), combina, en la línia de Mark Rothko, la predominança del color que ocupa l'espai i que vol ésser més que color. "Blau blaua" és, abans que res, una expres-

L'escriptura i el color configuren a "Blau blaua" un sentit en la seva complementació. Fotografia d'Àngels Moreno. Baix, Tríptic principal de l'exposició "Blau blaua", on el color pren la paraula i amara la visió. Fotografia d'Àngels Moreno.

sió del temps, i tant els colors emprats com els versos triats fan honor, situats en complementarietat i harmonia significativa, a la recerca dels espais íntims, on l'individu s'endinsa en el contacte i fusió amb el paisatge marítim. Blau quietud, però també blau tempesta, la paraula poètica i la mirada queden atrapades en els capricis d'un espai i d'un temps marítim, blau on la mirada flaqueja i el judici queda suspès en la pura contemplació del seu esdevenir. El blau absolut dels tríptics que Pagès situa cap al final del recorregut de l'exposició, d'una bellesa hipnòtica propera al món oníric i vinculat a les fondàries de l'inconscient i del poema, és esgrafiat, marcat, vulnerat i ahora amalgamat per la mà que dibuixa i per la mà que escriu la paraula que voldria dominar-lo; paraula que, a més, no pertany a l'artista, sinó que, en ser extreta del poema i ubicada en l'espai del color, foragita el sentit original per resignificar-se en una obra que sembla no ser possible sense el furt i la donació.

La veu de les poetes ancorada en el temps de la mar, la vida marítima i els seus treballs, centrada en l'exploració del record que toca de prop, amb aquesta senzillesa que tendeix a l'essencialitat expressiva que les caracteritza, l'intent de la paraula per ser la cosa, per aprehendre una figura, ahora que l'intent de la imatge en tant que totalitat, i de la pintura en tant que particularitat, de trencar amb la predominança de la significació de què s'havia apropiat el llenguatge —logocentrisme. Amb la tècnica del collage, Pagès aconsegueix explotar les possibilitats de la paraula, com s'ha esmentat, però també d'altres tècniques amb materials, com ara la impressió o el marcat i el dibuix a llapis o tinta, permet l'experimentació de la fusió, la reapropiació que es posa al servei de la creació d'un nou sentit al conjunt, permet la comunicació entre dues vies expressives que *a priori* no contacten, tot mostrant-nos que l'art —i la literatura— pot oferir una mirada transversal i transdisciplinària, sobre tot l'intent d'anul·lar l'autoritat significativa en les diverses formes d'expressió artística. ●

Obra de Jordi Pagès

Galeria Artería d'Igualada
Fins al 28 d'agost

